

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: ÓZER ZSIGMOND.

Megjelen **havonként** egyszer. — Kiadja az **Orsz. magy. izr. tanító-egyesület.** —
Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre **2** frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak **Tolnai J. Béla** egyleti pénztárhoz VII., Óvoda-utca 5. szám alá küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., Klauzál-utca 4. sz.

Tartalom: Árváink érdekében. Irta: Csukási Fülöp. A játékokról és játékterekről. Irta: Richtmann Samu. — Az erkölcsi érzék fejlődése a gyermeknél. Irta: Stern Mór. — Teremtsünk otthont a zsidó tanítók árváinak. Irta: Tolnai J. Béla. — Az árva-alap. — Tisztelgés dr. Falk Miksánál. — Levelezés. — Kimutatás. — Irodalom. — Halálozások. — Egyleti élet: Jegyzőkönyvek. Indítvány egy nem választmányi tagtól. Nyugtázás. — Hirdetések.

Árváink érdekében.

Köd borul az eszme fényére, ha özvegyeink és árváink mostoha sorsára gondolunk.

Ilyenkor meglazulnak bennünk a tetterő rugói, nyugodt kedélyre szoruló lelkünkre ködfátyol borul, a sötét jövő rémképei megjelennek lelki szemeink előtt.

Magasztos hivatásunkat, eszményi fellegást igénylő nemzeti és felekezeti szolgálatban álló nemes feladatunkat, ilyenkor csak gyarlón teljesíthetjük.

Bútól görnyedt fővel gondolunk a holnapra.

Ha kezeink lankadnak, ha erőnk megfogyatkozott, ha nyomasztó anyagi gondok közt tengődő életlángunk végkép kialszik, mi sors vár 120 forintnyi nyugdíjra utalt özvegyeinkre, 25 forintnyi segélyösszegben részesülő kiskorú árvánkra?

Mi, kik az élet fentartásának alapeszközeit nyújtjuk felekezetünk ifjúságának, kik az erkölcsi és szellemi élet sarkköveit rakjuk a magyar-zsidó gyermek szívébe, csak bánatos búval gondolhatunk a mieink bizonytalan sorsára.

Csoda-e, ha még a művészi magaslaton álló tanító is gyarló napszámmossá süllyed?

Hogy a magyar-zsidó tanítóságból az eszményi lelkesedés még ki nem veszett: erkölcsi ereje bámulatos hatalmának eredménye.

Ezek a szempontok vezérelték az Orsz. magy. izr. tanítóegyesület közp. választmányát, midőn elhatározta, hogy özvegyeink és árváink anyagi helyzetének javítása érdekében országos mozgalmat indít.

Tagtársak!

Negyedszázados egyesületi működésünk örömnapiján, munkásságunk jubileuma alkalmából, fordulunk a magyar zsidóság ezreihez.

Erkölcsi elismerés mellett, anyagi pártolásért is esedezünk,

Erkölcsi elismeréssel özvegyeink és árváink könnyeit le nem törölhetjük: *alapító tagokat* szereztetek.

Magasztos hivatásunkat elismerő nyilatkozatokkal a jubileum alkalmából emelendő *emlékkövet*, „a magyar zsidó tanítók árva-alapját, meg nem teremthetjük: gyámolító tagok toborzásán fáradozzatok.

Országos egyesületünk, vezető tagjainak minden buzgalma, a hazai tanítóság minden lelkesedése mellett, felekezetünk kultur-fejlődési processusa folyamában csak akkor felelhet meg igazán országos hivatásának, ha nemcsak szórványosan jelentkező egyes buzgó emberbarátok, egy-egy buzgóbb hitköz-

ség fillérei, hanem hitünkön levő vagyonosabb osztályaink százai, áldozatkész öregeink, tömeges ifjuságunk ezrei jönnek segítségére.

Pártoló tagjaink diszes névsorában a zsidó hitközségek igen csekély számban vannak képviselve.

Fájdalommal tapasztaltuk, hogy nemzeti és felekezeti kettős missziót teljesítő egyesületünkre alig gondolnak a jótékonyság számtalan intézményeire ezeket áldozó hitrokonaink jobbjai.

Az ezer tagból álló magyar zsidó tanítószó pedig ugyancsak jogos óhajnak ad kifejezést akkor, midőn kívánja, hogy az a testület, mely felekezetünk legdrágább kincsének, ifjuságának nevelését és oktatásának nehéz kettős terhét viseli, erélylyel, lelkesedéssel és öntudattal való küzdelmében hitközségeink és földi javakkal megáldott egyes hitrokonaink részéről az eddiginél nagyobb mérvű anyagi támogatásban részesüljön.

Testvéri szeretettel, kartársi üdvözlettel fordulunk hozzátok hazánk tanfőrfiai, felekezetünk iskolamesterei: *gyűjtsetek a zsidó iskolákat látogató ifjuság körében árva-alapunk javára!*

A zsidó ifjuság körében gyűjtendő összegeket „A magyar-zsidó ifjuság adománya“ czimén, jövendő századoknak örökségképen megörökítik, késő utódoknak hirdetik Izrael ifjuságának tanítóik iránt viseltetett kegyeletét.

Hazánk minden zsidó tanulója néhány fillérrel az országos izr. tanítóegyesület árvaalapjának gyámolító tagja lehet. A tagjegyeket minél szélesebb körökben terjeszszétek!

Hódítsátok az ország zsidóságának szívet szent ügyünk felvirágoztatása érdekében!

Buzgólkodjatok iskolaszékeitek körében okosan és tapintatosan, hódítsátok pártoló községeket, alapítókat, jószívű adakozókat országos egyesületünk részére!

Rendezetek iskolai ünnepélyeket árva-alapunk gyarapítása érdekében.

A miskolcziak, bajaiak, b.-gyarmatiak, veszprémiek stb. nemes példája után indulva lessétek el, mi módon lehet a felnőtt ifjuság táncmulatságait, felolvasó üléseit, szórakozási hajlamát szent ügyünk szolgálatába szegődtetni.

Hogy a magyar-zsidó tanítószógból az eszményi lelkesedés még ki nem veszett, abban biztosak vagyunk; hogy az erkölcsi erő bámulatos hatalma a zsidó tanítószó tettejének rúgója, arra negyedszázados egyesületi működésünk bennünket megtanított; hogy önönmaga erkölcsi és anyagi érdekében bir és akar-e országos mozgalmat kifejteni, azt látni fogjuk akkor, midőn a magyar-zsidó tanítószó árva-alapunk javára, egyesületünk érdekében kifejtendő munkásságának végeredményét *számokban* összegezhetjük.

Gyűjtő-íveket és egyéb tájékozást kérő kartársak forduljanak a rendező bizottsághoz.

Pénzküldeményeket kérünk az egyesület pénztárosához származtatni.

Országos egyesületünket önzetlenül vezérlő férfiai, kik negyedszázad óta fáradoznak kartársaink anyagi és szellemi érdekeinek előmozdítása körül, kik erélylyel, lelkesedéssel és öntudattal küzdenek felekezeti iskolaügyünk felvirágoztatása érdekében, csak úgy érhetik el az egyesületi működés által kivívandó sikereket, ha hazánk minden egyes zsidó tanítója tisztában van a kitűzött célokkal és ezekhez képest minden rendelkezésére álló eszközt és alkalmat megragad, országos jellegű egyesületünk anyagi érdekeinek előmozdítására, pénzforrásainak gyarapítására.

Ha egyesületünk minden egyes tagja így teljesíti az anyaegyesület irányában tartozó kötelelességeit, akkor bátran indulunk egyesületi működésünk negyedszázados évfordulójának megünneplésére.

Budapest, 1891. május 1.

Csukási Fülöp.

A játékokról és játékterekről.

Az alföldi körnek 1890. év július 2-án Szolnokon tartott ülésén felolvasta **Richtman Samu**, szentesi tanító.

T. körgyűlés!

„A nevelési rendszerek — mondja egy jó nevű polg. isk. tanár, — melyek egy egész korszaknak szellemi és erkölcsi törekvéseit jellemzik, épen úgy alája vannak vetve a divat félszepségeinek, mint akár a ruha, kalap vagy viselet.“ — E szavak igazságát bizonyítani az előtt, ki a nevelés történetét forgatta, felesleges volna. — Nem czélom a t. körgyűlést a görög nevelés-rendszer és palaestrák leírásával untatni, de a középkorbeli apród- és lovag-rend ügyeit sem akarom megbolygatni, elég csak a legutóbb lefolyt 100 év tanügyi viszonyaira emlékezni, hogy belássuk, milyen és hányféle mederben folyt az iskolázás csak ez — úgyszólván — rövid idő alatt is; hány kísérlet, mennyi nyomdafesték, hány gondolkozó főre volt szükség, míg a népek, de különösen a magyar nemzet felismerte a roppant érdeket, melyet egy népiskola képvisel, míg tudatára jött a cél nagyságának, melyet csak egy módszeresen vezetett iskola valósíthat meg. — Szóval csak igen hosszú idő és sok buzgó apostol teremthette meg a kor ama nagyszerű alkotását, melynek modern iskola a neve. — Az 1868 évi intézkedések adták meg tanügyünknek azt a lökést, melynek kellemes ringatását most is élvezzük. — 22 év hosszú idő, de elenyésző csekélység egy oly mű tökéletes befejezésére, minő a népiskola. Hála a gondviselésnek, mindig voltak drága hazánknak férfiai, kik a nemeset és jót czélozták. Így történt az, hogy az iskola valóban szép fejlődése által nem hagyták magukat elkábíttatni, hanem folyton kerestek, javítottak és módosítottak. Ily kutató szemek előtt nem maradhatott észrevétlen ama szomorú jelenség sem, hogy az ifju nemzedék oly satnya, annyira gyenge testi szervezetű, hogy az már-már ijesztővé vált. Mi természetesebb, mint az, hogy csakis a testi nevelés elhanyagolása és kizárólagosan az értelmi nevelésre fektetett gond okai a megszivlelést érdemlő ténynek, de viszont az is természetes, hogy ezen — az egész hazát érdeklő — baj megszüntetését célzó intézkedéseknek már a népiskolában kell végbemenniök.

Midőn az épen fejlődésében lévő gyermeket a nap nagy részén át tudományos munkálatok részesévé, sőt szenvedő részesévé tesszük, megvonjuk tőle második táplálékát, a mi nem egyéb, mint a játékok.

A játékok értéke úgy egészségügyi, mint nevelési szempontból nézve igen nagy, miért is megérdemlik, hogy velők tüzetesebben foglalkozzunk. Játsszani a fiuknak és leányoknak egyaránt szükséges; szükséges első sorban azért, mivel egyes testrészek használása és gyakorlása által erősödik, fejlődik az egész test, fejlődnek a lég- és érzék-szervek; másodsorban azért, mivel a játékok a gyermekek kedélyvilágára jótékonyan üdítő, frissítő befolyást gyakorolnak és játszás közben oly erények és erkölcsök támadnak a növendékek keblében, melyeket eléggé becsülnünk nem lehet.

Az egészség és úgyszólván az élet fentartásának első feltétele: a rendszeres anyagcsere és anyagelválasztás, illetve a rendszeres emésztés. Az emészthetéshez mozgás kell és ezen mozgást a gyermekek csakis a játszásban eszközölhetik. Játék közben a vérkeringés előmozdittatik; a légzés gyorsabb és erősebb lesz, az egyes testrészek mozgásba hozatnak, miknek következménye az, hogy minden szerv, tehát a szív, tüdő, máj stb. a maga rendeltetését végezvén, erősödik és egészséges marad, míg játék nélkül úgy az izmok, inak, mint az idegek petyhüdnek, elbágyadnak, a test gyengül és elerőtlenedik. Ha talán a mozgás által a testre háruló előnyök elérésére kizárólag a tornázást akar-nók használni, tévednénk; nem pótolhatja a torna a játékokat, először azért, mivel a tornázás sohasem működteti a testet oly mindenoldalulag, mint a

játékok; másodsor azért, mert a tornánál, minthogy egy harmadik személy parancsára történik az, nem örül, nem vidul, nem mulat úgy a lélek, és végre azért, mivel a tornázás épen úgy magán viseli a tanulás jellegét, mint akár az írás vagy számolás.

„A testmozgás — mondja dr. Széll — ugy testi, mint szellemi munkakedvünket fokozza.“ Ezt mi tanítók tudhatjuk legjobban, kik elégszer tapasztalhatjuk, mily nyomasztó hangulat uralkodik még a legszorgalmasabb gyermekek közt is 2—3 órai tanulás után, míg a játszás után, mintha új figyelmet, emlékező tehetséget hoznának magukkal, oly kedvérzettel és vidoran foglalják el helyeiket. Ha még ezek után átgondoljuk, hogy az iskolai levegő még a legjobb szellőztetés mellett is mily rossz; ha meggondoljuk, hogy a gyermek napi 5 órán át rossz iskolai padok közé van ékelve és így különösen az írás, számolás és rajzolásnál a rendestől eltérő testtartásra kárhóztatva, akkor bizonyára elismerjük a játékok nagy misszióit, akkor nem csodálkozhatunk, ha paedagogusaink az újabb időben oly sokat foglalkoznak e témával. Hogy meggyőzzem a t. körgyűlést a játékok horderejéről, legyen szabad hazánk egyik legkiválóbb paedagusának, dr. Felméri Lajosnak szavaira hivatkoznom, melyek szerint: „Az iskolai játszótérek vannak *egyedül* arra híva, hogy az ifjú nemzedék testi petyhüdségét és erkölcsi érzete parlagosodását megszüntessék és az értelem tulságos tömése miatt általánosan elterjedt idegbetegségeket alaposan meggyógyítsák.“

Hibás dolog volna a játékok üzését teljesen arra birni, hogy „hadd játszsók a gyermek az iskolán kívül“; nem helyeselhető ez több tekintetből, melyek közül csak kettőt akarok megemlíteni. Az ember társas lény lévén, ápolni kell benne a közérzületet, összeférő jellemet, szerénységet, az érdemek elismerési hajlamát, szóval mindazt, a mire a szociális életben szüksége van, illetve lesz és ez csakis a csoportban történő játékok által érhető el. És a mire mi tanítók minden tantárgy tanításánál oly súlyt fektetünk, a mely erények megteremtésére oly sok szép mesét és példát elbeszélünk, azt öntudatlanul is meghozzák a játékok, vagy jobban mondva magok a játszó gyermekek. A második ok, mely miatt a játékokat az iskola udvaráról leszorítani nem lehet, az, hogy a gyermekek egy része otthon az életföntartás nehéz műveletébe vonatik be, másik része pedig az iskolai idő után zongora vagy franczia stb. tanulással van igénybe véve. E dolgok rossz néven egyáltalán nem vehetők, sőt csak méltánylást érdemelnek, mivel az először említett gyermekek szüleinek égető szüksége van arra, hogy a kenyérkeresés fáradalmas munkájának a gyermekek is részesei legyenek; az utóbbiak szüleinek pedig csak elismeréssel adózhatunk azért, hogy övéiknek az általános műveltség minden kellékét megszerezni igyekeznek.

II.

Azt mondtam fennebb, hogy a játékok sokkal inkább hatnak mindenoldalulag a testre, mint a tornázás. Kísérjünk csak figyelemmel néhány játékot és bizonyára a maguk nagyságában fogjuk azokat mérlegelni. A gyermekek pl. bigéznek. Az egyik, egy circa 1¹/₂ méter átmérőjű, a földre rajzolt körből egy 12—15 cmt. hosszú fácskát üt ki; a kűnn levő gyermek utána szalad és a kiütött fácskát a körbe dobja, hogy ő vegye át a körben levő nebuló szerepét; már-már a körbe esik le a bedobott bige, midőn a körben álló fiú ügyesen visszaüti azt; ez így ismétlődik mindaddig, míg a kűnnlevőnek sikerül végre a bigét a körbe dobni. A futás által a láb-, az ütéssel a kar-, a hajlongással a has- és mellizmok erősödnek; a gyermek ezenkívül gyorsabban vesz lélegzetet, a mi tüdejét veszi igénybe; a czélozással pedig a szem alkalmazkodási képessége gyarapszik; hát még az ügyesség, melyet az apró nép elsajátít. — De az itt mondott egészségi és nevelési eredmények legjobban a labdajátékokban jelentkeznek. A fiúk nagy metát folytatnak; nézzük mi min-

dent elvégez néhány pillanat alatt egy ügyes játszó. Az ütőfával oly erősen vág a labdához, hogy az 25—30 ölnyire elrepül; ő ezen idő alatt egy tőle 30—35 lépésnyire fekvő pontig fut és mindjárt vissza is fordul, hogy a várba visszasiessen; útjaközben egy másik fiú a labdával akarja megütni, hirtelen egyet ugrik vagy leguggol és hajlong a labdát kikerülendő. És ezen izgás-mozgás $\frac{1}{4}$ óra alatt többször is ismétlődik. Ezenkívül jól esik fogékony lelkének az a feletti örömrészlet, hogy csak ügyessége és bátorságával tarthatta meg helyét. Elég eklatánsul bizonyítják e tények, hogy nem az optimismus szemüvegén néztem a dolgot, midőn a játékoknak a testre oly nagy befolyást tulajdonítottam. Igen ajánlható a katonásdi is, hol a hasizmokra van szükség, e mellett a fiú akaratán kívül is fejlődik benne a jövődöbeli katona.

Legkevésbé sem táplálunk túlvérmes reményeket, ha kimondjuk, hogy a játékok kellő vezetés és ápolás mellett néhány év alatt elnémitanak az ifjú nemzedék elsatnyulásáról való panaszokat és elérnök az időt, midőn büszkén mondhatnók, hogy mi néptanítók tettünk a legtöbbet arra nézve, hogy hazánk fegyverképes ifjai szaporodtak. Így tehát csak sajnálnunk lehet, hogy sokszor derék tanítók is csak félvállról beszélnek a játékokról és azt csak a 10 percnyi szünetekre bizzák. Azt hiszem, ismerik t. Kartársaim az iskolában gyakorlatban levő játékokat, minők a kis méta, nagy méta, kótyázás vagy két — a földön ülő — gyermek lábaival csinált alakok átugrása stb. és így csak azok eredményeire vessünk néhány pillantást.

Bátorság, férfiaság, erő teremtt itt. Hiába korteskedik a földbirtokos úr fia, hogy őt válaszsák meg váltónak, hiába ajánlja egyiknek az almát, másiknak a cukrot, bizony csak a szegény szabó fia lesz ott a váltó, mert a labdakiütéshez ő ért legjobban. Oly körülmény ez, mely még a szemlélőnek is jól esik, mert látja, hogy az elkényeztetett úrfi csak az őt megillető helyet foglalhatja el, míg a szabó fia korteskiadások nélkül is győz. Hát ott ki vágta hátba a doktor ur fiát? Biz' a' nem más, mint a mosóasszony Ármija. De korántsem duzzog amaz a műtéten, hanem azon igyekszik, hogy minél előbb felkapja a labdát és „szeget szeggel“ módjára tegyen, mert különben másodszor is érintkezésbe jön kamgarn ruhája a labdával. Figyelemre méltó dolog ez, t. körgyülés, kivált jelen korunkban, midőn csak hirdetni szeretik az egyenlőség és testvériséget, — tisztelet a kivételnek — de nem használni. Ha a gyermekek a fennebb jelzett nevelést élvezik, ha a „Non scholae, sed vitae discimus“-t szem előtt tartjuk, akkor sokkal kevesebb nyegle divat uracscsal találkozánk, mint napjainkban, sokkal kisebb lenne a henczegő, üres fejű urfiak száma és sok — a társadalmi életet megfertőztető — méreg tűnnék el, milyenek az antiszemitizmus, góg, hiúság elzárkozottság stb., a gyermekekkel pedig együtt nő a lélekjelenlét, jellem, leleményesség, helyes ítélet, melyekre játékokban oly gyakran volt szüksége. Hazug vagy túlérzékeny gyermeket a többiek nem kedvelnek.

Áttérek most már a leányok játékaira, kiknél a játékok szükségessége ugyanazon okokból áll fenn, mint a fiúknál. A leányokhoz jobban illenek oly játékok, melyek a könnyed, ügyes járást, csinos, kecses mozdulatokat eredményezik és ezért játékaik gyöngéd, inkább mulattató természetűek és pl. labdajátékuk nem oly drasztikus módon történik, mint a fiúké. A mint tudjuk a leányok nem is játszanak lovasdit, hanem czikáznak, tánczolnak, dalolnak, futnak. Örömmel nézem a leányokat, midőn összefogódzva kört formálnak és jobbra vagy balra forgás közben dalolnak, a mit aztán táncz követ.

Szólnom kellene még a nyereszkedő és ehhez hasonló játékokról, melyek a gyermek tiszta lelkületét méreg gyanánt fertőztetik meg, de hiszen ezeknek hátrányos oldalait t. Kartársaim épen úgy ismerik, mint én. Értekezésemnek a játékokon kívül a játéktereket is fel kellene ölelnie. Őszintén mondva azonban csak azért nem foglalkozom e tárggyal bőven, mert tudom, hogy ki-

vánságaink úgy is csak *pium desiderium* maradnának. Játékterekül egy egészen elkülönített fákkal szegélyezett és pl. szénporral behintett kert felelne meg, mely esetleg a leányok és fiúk számára két részre volna osztva. Az alkalmatlan időben való játszhatásra fedett játszótér szolgálna. Én mindezekhez azt fűzöm hozzá, hogy a játéktér milyensége nem foly be a játék céljának elérésére vagy elmaradására és ezért túllőné a célon, ha a játéktereknél tovább időzném.

Én t. közgyűlés, ügyeimmel végeztem, még csak az van hátra, hogy a következő határozati javaslatot terjeszszem elő:

1. A gyermekek elsatnyulásának legtöbb esetben oka a kizárólagosan intellektuális képzés és a testi nevelés elhanyagolása.

2. E bajon a játékok hivatvák segíteni, melyek úgy a leányoknál, mint a fiúknál szükségesek és üdvösek.

3. A játékok úgy egészségügyi, mint nevelésügyi szempontból fontosak, mivel a testet erősítik, edzik; előkészítik a gyermeket az életre, a társadalom viszonyaira és megtanítják helyesen itélni, következtetni, igaznak, bátornak lenni.

4. A játékoknak bizonyos meghatározott időben, csoportosan és a tanító gyakori felügyelete mellett kell történni.

5. Játékterek szükségesek ugyan, de nem *feltétlenül*, mert ilyenek helyét a tornakert vagy iskolaudvar is pótolhatja.

II.

Az erkölcsi érzék fejlődése a gyermeknél.

Az erkölcsi fejlődés kiinduló pontját tulajdonképpen az erős indulatok állapotaiban kell keresnünk. Mindaz, a mit a kifejlett értelem erény és a jó iránti erélyes hajlam alatt érthet, mit egy Kantnak lelkiismerete például erkölcsi szép gyanánt magába foglal, első elvül amaz egyszerű ténnyt tünteti fel, hogy a gyermek természeténél fogva a félelem és fájdalom iránt fogékony lévén, a szülői akarat fenyegető kifejezésével szemben könyeit és siránkozását visszafojtja. „Oly ember, kiről azt tehetnők fel, hogy az öröm vagy fájdalom iránt teljesen érzéketlen, az a figyelemre, de még inkább az erkölcsiségre is képtelen volna.”

Az erkölcsös lelkiismeret első nyilatkozása tehát az atyai vagy anyai tekintélytől való félelem. Ezt körülbelől mindenki elismeri. A jó a zsengekoru gyermek felfogása szerint egyszerűen az, a mi meg lett parancsolva vagy engedve; rossz az, a mi el lett tiltva. Preyer, ki egyébként csak néhány sort szentel a minket foglalkoztató tárgynak, azt állítja, hogy a második év felében a jónak felismerése, t. i. annak, a mi el lett rendelve vagy parancsolva, s a rossznak, t. i. a mi meg van tiltva, már bizonyos idő óta el van sajátítva. Hasonlóképpen tapasztaljuk, hogy a gyermek ellenszenve rosszat tenni egyedül azon önző érzelmre vezethető vissza hogy a büntetéstől irtózzék vagy féljen. Hogy világosan kifejezzük magunkat, azt mondanók: A rossz a gyermek szemeiben kevésbé a szülők által hangoztatott tilalom, mint inkább ama kellemetlen következmények sejtelve, melyeknek engedetlenség esetében magát kiteszi.

- Igazat szólva, már abban a korban, melyben a gyermek a parancs vagy tilalom megértésére képtelen, az erkölcsre való nevelés benne már első gyökereit verte annak folytán, hogy az őt környező személyek szeszélyeivel szemben néma ellenállást vagy hajthatatlan akaratot fejtettek ki. Láttunk anyákat, kik csecsemőiknél azt érték el, hogy éjnek idején fel nem költötték; éjjel maguk se ébredjenek fel, hogy az emlőt kérjék csakis azáltal, hogy kérelmeikre nem hajolván, éreztették velök kiáltásaiknak hasztalanságát. Az eljárás ugyan-

csak fárasztó volt, s nagy mértékű türelmet igényelt, t. i. az atya magára vállalta, hogy a gyermeket löbb egymásután következő éjszakán szobájába vigye. Ily értelemben, s ezt is csak rövid időszakra, lehet Rousseau-nak elvét alkalmazni, melyet elég indokolatlanul az első hónapokon túl akar kiterjeszteni, s abból áll: hogy a gyermek vak kívánságait a kényszer előtt meg kell hajlítani. A mint ez lehetőségessé vált, jó lesz, ha az akarat, mely parancsol s később az, mely tanácsot ad, lépjen a kényszerítő szükség helyébe; nem lehet a gyermeknek elég jókor kötelességeiről beszélni.

De ennyire még nem jutottunk. Az első oktatást az erkölcsben a szülőknek parancsoló akarata adja. Ez az akarat, hogy engedelemre találjon, nem szorul a büntetések egész sorozatára, miről az ujdonszült gyermeknél ugy sem lehet szó; elég, hogy kifejezésre jusson. Melyik atya, mint mi, nem kísérelte meg, hogy hangos szavával s komoly vagy szigorú arcot váltva, gyakran, ha nem is mindig, le tudta küzdeni az ujdonszült gyermek apró makacskodását? egy feltétel alatt azonban, t. i. hogy elejétől fogva így kell cselekedni ama tények első megjelenésekor, miket el akarunk nyomni.

Van a gyermekben a természetes tanulékonyágnak bizonyos tökéje, mely a szabálynak mintegy elébe vág, az ösztönszerű félnkség egy neme, melylyel óvatosan kell bánnunk, ha szolgáljellemet nem akarunk képezni. Az erkölcsös nevelés szózata nem hallgattatnék meg, mint ez tényleg történik, ha a gyermek természetében nem találna egy öntudatlan szunnyadó ösztönre, melyet csak felvilágosítani és ébreszteni kell; ez az ösztön nem kizárólag a gyengeség érzete az erővel szemben. Külön tehetség az, melyet a természet a gyermekbe olt, támogatva, ha nem megteremtve őseink erkölcsös szokásai, erényes törekvései által. A civilizált gyermek, mondja egy szellemes író, a helyett, hogy vadember módjára törvény, fék nélkül legyen, készséggel elfogadja a törvény igáját. A nevelés benne az előzetesen belé ültetett törvényszerűségnek, a természetes derékség bizonyos nemét találja. És mi hasonló véleményben vagyunk: „A gyermek korán mutat hajlandóságot, hogy magát mások akaratának alávesse; ezen erkölcsös ösztön valószínűleg csak a társadalmi tapasztalatnak és több nemzedék erkölcsi mivelődésének átörökölt eredménye.“ Hogy a miénkhez hasonló mivelte társadalomban a nevelés sokban előmozdítja a gyermek értelmét, kétséges nem lehet, legkevésbé pedig a gyermekkor ama fogékonyága, hogy az ily értelemben nyert oktatást kövesse.

Örökös ösztön vagy átörökölt tehetség, el nem vitatható tény marad mindenesetre, hogy a gyermek önkényt meghajlik ama törvény előtt, melyet képzelő tehetsége a szülői akarattal egybe forraszt. És ez annyira igaz, hogy a gyermek csakhamar oda jut, hogy nemcsak magára, de másokra is ezt a törvényt alkalmazza. Huszonhárom hónapos korában egy kis fiú a ház egy bizonyos helyére ment, hol a megelőző héten megbüntették, mivel bepiszkolta; s minden külső ok nélkül közve'lenül azt mondá, hogy a ki e szobát be fogja piszkolni, az verést kap. A gyermek hamar általánosít, a törvény eszméje lassanként külön válik szellemében azon személyektől, kik azt szemeiben képviselik. Még atyja és anyja távollétében is hozzá szokik ahhoz alkalmazkodni: bizonyosság erre a Preyer által megfigyelt gyermek, ki harminczkét hónapos korában nem vehette szívére, hogy dajkája oly tilalmak ellen cselekedjék, melyekkel őt illették, például hogy késsel egyék, s hevesen tiltakozott ellene.

Bármily fontos legyen is a gyermeknek emez első hajlama jövőbeli erkölcsi megkülönböztetések tekintetében, lehetetlen abban bármi olyast felfedezni, mi valódi erkölcsiséghez hasonlít. Minden az engedelmesség ösztönére vagy azon eszmetársulásra vezethető vissza, mely a gyermek szellemében bizonyos cselekedetek s az ezekből folyó kellemetlen következmények közt fennáll. Az eszmetársulás elve egyébként oly erős benne, hogy a büntetéstől, mint hibáinak eme kijelentett s előre látott következményeitől féltő gyermek végre magukat a hibákat is utálni fogja.

Csak visszaélnénk a szó fogalmával, ha pl. mások nézete szerint egy ökölnyi gyermeknek erkölcsi érzéket akarnánk tulajdonítani. Ugy látszik, hogy Perez mintegy szemére veti magának, hogy túlkeveset engedett meg számára s nagyon kurta mértéket alkalmazott, midőn 6—7 hónapos korára teszi az erkölcsiség első ébredését. „A jó vagy rossz egészen tárgyilagos fogalma, az erkölcsi érzék eme szellemi csirája, semmiképen nem nyilvánulhat“, ugy mondja, „6—7 hónapos kora előtt“. Darwin maga, ki mind a gyermekek, mind az állatok iránt nagylelkűséggel viseltetik, azt állítja, hogy fiában mintegy 13 hónapos korában erkölcsi érzéket fedezett fel. De mi néhány hónappal többet vagy kevesebbet fel sem veszünk, mert meggyőződésünk szerint sem két, sem hároméves, de még jóval korosabb gyermek sincs még abban a helyzetben, hogy a valódi jót a rossztól megkülönböztesse. Hogy erkölcsiségre képesnek tartsuk, egyszersmind az erkölcsi érzék homályos értelmezését kellene elfogadnunk, oly értelmezést, mely annak értékét gyengítené és megcsökken-tené, bizonyos gyermeki cselekedeteket pedig félremagyarázna. Ugyan, melyek azok a példák, miket Darwin vagy Perez idéz? Két éves és harmadfél hóna-pos korában, beszéli Darwin, találkoztam Doddy fiammal, a mint épen az ebédlőből kijött s észrevettem, hogy szemei a szokottnál fényesebbek, egész viselkedésében pedig valami izgatottságot és különöst tapasztaltam. Bementem tehát az ebédlőbe megnézni, mi történt s csakhamar észrevettem, hogy a kis lurkó cukorport evett, miről tudta, hogy meg van neki tiltva. Minthogy soha a legkisebb büntetés nem érte, magatartását bizonyára nem a félelemnek, de inkább a gyönyör és a keletkező lelkipurdalás közti tusának kell tulajdoni-tani. Jól tudom, hogy Darwin következtetésének megokolására értésünkre adja, hogy Doddy soha büntetve nem volt; de Doddy tudta, hogy nem szabad cukrot ennie, s kétségkívül tapasztalta már, hogy minden áthágott tilalom legalább is az atyai elégedetlenséget vagy a szokott enyelgés elmaradását vonta maga után. És Doddy tetten érve meg volt rendülve, mert félt kegy-vesztetté lenni; talán azért is, mert előre látta, hogy lehetetlen lesz reá nézve újra kezdeni és nyalánkoskodását kielégíteni. Hasonlóképen történt, hogy más esetben egy tizenhét hónapos fia elbujt, hogy cukrot egyék, bizonyára nem szégyenérzetből, hanem azért, hogy ne háborgassák.

A Perez által idézett példák hasonló természetűek. A 11 hónapos gyer-mek elhallgat, ha atyja keményebb hangon szól s komolyan mondja: „Hall-gass!“ Nem akar még egyedül járni, de mégis néhány lépésre birják, ha valami nyalánksággal kecsegtetik. Bizonyos jóakarát kell ahhoz, oly cselek-ményeket, melyekben tisztán anyagi élvezet utáni vágy, vagy pedig a fájda-lomtól való félelem, mely ilyen vagy amolyan tetthez fűződik, legfőlebb pedig az atyai enyelgés vagy fenyegetés közti megkülönböztetés nyilatkozik, az erköl-csiség epithetonjával felruházni. Az eszmék társulása és az emlékezet hozzá-járulván a gyönyör és a fájdalom tudatával bíró önző érzékiséghez, bőségesen elegendő a viszonylagos engedelemnek megfejtésére, melyet a természettől félénk gyermek részéről nyerünk, s határozottan vonakodunk beismerni, hogy egy baby az erkölcsiség érzékével bir, mihelyt megszokásból vagy félelemből engedelmeskedik.

Stern Mór.

Teremtsünk otthont a zsidó tanítók árváinak!

Ezt a jelszót írta zászlajára az orsz. magy. izr. tanítóegyesület 25 éves fennállásának megünneplése alkalmából. Magasztos a cél, fenséges az eszme, mely előtte lebeg. De a cél kijelölésétől és a zászló kibontásától az eszmény-kép megvalósításáig oly rettentőn nagy az űr, hogy nem csoda, ha ennek áthidalására gondolva, a mozgalom megindítóit és vezetőit a bizonytalanság kétes reményének félelme szállta meg. Honnan is meritheték az oly szegény

zsidó tanítók — kiknek a mindennapi kenyér megszerzése minden erejét és tehetségét igénybe veszi — a bátorságot egy oly magasröptű eszmének megvalósításához fogni? Hogy akarnánk mi azokkal a *kis* eszközökkel ily *nagy* művet létesíteni?...

Nem is a magunk erejére támaszkodtunk mi, midőn e szent czélt magunk elé kitűztük, hanem számítottunk nemesen érző és minden áldozatra kész tehetősebb hitrokonainkra, kiknek minden jó ügyért melegen érző keblében a szegény zsidó tanítók nyomorult árváinak mostoha sorsa is visszhangra fog találni. S hogy reményünkben nem fogunk csalódní, már a kezdet kezdetén is tényekkel bizonyíthatjuk. Alig hogy kipattant a szikra, már is magasan égő lánggal lobog.

Alig hangzott el a Pester Lloyban a zsidó tanítóknak magyar hitrokonainkhoz intézett felhívó szózata, leszáll a fényes palotából egy nemes emberbaráti érzelmeiről általános ismert fővárosi többszörös milliomos hitrokonunk, lovag Wechselmann Ignác, és magasztos érzelmek által sugalva személyesen felkeresi a szegény tanítót szerény hajlékában, hogy mint első, mint kezdeményező 500, mondd ötszáz forinttal nyissa meg az adakozók névsorát. S köszönetet sem várva, fényben égő szemekkel, örömtől sugárzó arczzal távozik abban a tudatban, hogy számtalan nemes cselekedeteit sikerült ismét egygyel, tán a *legnemesebbikkel* szaporítani. Az irgalomnak ily magasztos módon véghez vitt cselekedete ragyogó fénynyel világítja meg e nemes férfiú benső lényét, csakis a legnemesebb szív lelheti örömét mások boldogításában. S ha az összeget átvevő tanítónak meghatottságában nem sikerült köszönetét méltó módon kifejezhetni, biztosíthatjuk a kegyes jótevőt, hogy nevét nemcsak az egész ország zsidó tanítói fogják hálával említeni, de mint első adakozóé örök emlékül fog élni jótéteményében majdan részesülendő árváink előtt is.

De hogy a zsidó tanítók árvaházának ügye nemcsak a fővárosban, hanem már a vidéken is minden irányban melegen felkaroltatott s hogy maguk a kartársak szintén egész odaadással és lelkesedéssel munkálkodnak szent ügyünk érdekében, legyen szabad a már másutt felemlítetteken kívül a *bajai*, *topolyai* és *balassa-gyarmati* t. tagtársak nemes s követésre méltó ügybuzgalmára utalni.

A *bajai* kartársaknak egy általuk rendezett gyermek szini előadásból 142 frt 23 krt sikerült a zsidó tanítók árvaházának oltárára letenni, mely összeget Walder Jakab tagtárs ur által egyesületünk pénztárába be is szolgáltatták. Hasonló elismeréssel adózhatunk a *topolyai* tagtársaknak — különösen Lévai Izor urnak — kik valóban sem időt sem sem fáradságot nem kimélve, gyűjtés útján szintén 102 frtot juttattak az árvaalapnak, de még többre is kilátást nyújtanak.

Le a kalappal a b.-gyarmati tagtársak előtt, kik önmegadóztatás útján iparkodnak az árvaház létesítéséhez közreműködni és 100 frttal járulnak az alapgyarapításhoz, melyet 5 év alatt hetenkint egy pár krajczárnyi befizetéssel fognak egybegyűjteni és hozzánk 20 frtos részletekben beküldeni.

Midőn az eszme ily visszhangra talál s országszerte oly meleg érdeklődés mutatkozik, akkor azt hiszem az összes tényezők közreműködése mellett a siker el nem maradhat. Azért tehát bátorság, erő, kitartás! tegyen mindegyikünk a mennyit tehet és reméljük a legjobbat! Ezek után pedig megnyitom a „Magyar-zsidó tanítók árvaalapja“ javára begyűlt adományok nyugtázását.

Az „Orsz. magy. izr. tanítóegyesület“ árvaalapja javára adakoztak :

Lovag Wechselmann Ignác, Budapest... ..	500 frt — kr.
A bajai izr. iskola tanítótestülete által rendezett gyermek szini- előadás tiszta jövedelme	142 „ 73
Lévai Izor b.-topolyai tanító eddigi gyűjtéséből beküldött	52 „ 20

Rechnitz Adolf, besztercebányai tanító gyűjtése	13	frt	80	kr.
A vágújhelyi izr. iskolaszék a hitközség iskolaalapjából küldött	10	—	—	„
Alexander Mór. n.-kereszturi tanító gyűjtése	2	—	—	„
Schwarcz Károly, barcsi tanító gyűjtése	4	„	71	„
Bárány Dávid, Mezőhegyes, adománya	5	„	—	„

Az eddig beérkezett összeg 730 frt 44 kr.

Ha hozzávesszük a f. évi februári számban már kimutatott ... 229 frt 97 krt

*) akkor a központi pénztár által kezeltetik 960 frt 41 kr.
Budapest, 1891. április hó végén.

Tolnai J. Béla, egyes. pénztáros.

A z á r v a - a l a p .

Miskolcz.

Hítfelekezetünk faji erényei közé tartozik: az özvegyek s árvák iránti kegyelmesség. Egyik fővonása ez, örök hatása az isteni tannak s a próféták nevelőoktatásának, mely az özvegyek s árvákról való gondoskodást istennek különösen kedves cselekedetnek nyilvánították, haragjuk sujtó villámain pedig azok ellen szórták. kik özvegyeket vagy árvákat elnyomtak.

Hogy felekezetünkben ezen őserény még él, hogy a jótékonykapui rögtön megnyílnak, mihelyt az árvák nevében zörgetünk, azt miskolczi hitkonaink fényesen bizonyították be.

Miskolcz kitett magáért.

A mult számban említettük, hogy ottani tanügybarátok a tanítók árvaalapja javára tánczvizalmat fognak rendezni. Meg is tartották, és pedig oly sikerrel, mely a legvérmesebb reményeket fölülmulata.

Miskolcz büszke lehet ezen fényes sikerre, mely országszerte örvendetes szenzációt kelt.

És a fenszorgó eset a humanitási szemponton kívül más tekintelben is figyelemreméltó, a mennyiben két dolgot czáfolhatatlanul bizonyít.

A felekezeti iskola, melyet másfél évtized előtt bizonyos áramlat elsöpréssel fenyegetett, a község legkedvesebb, legdédélgetetebb intézményévé válhatik, ha hazafias szellemben vezettetik s a pedagógia követelményeinek megfelel. Mutatja továbbá azt is, hogy egy népszerű tanítótestület, melynek kebelében békesség s egyetértés honol, számottevő tényezője a hitközségnek, mely nemcsak saját érdekeit mozdíthatja elő, hanem az összes tanítóság sorsán is lendíthet.

Az eseményről magáról különben a következő tudósítást vettük:

Tekintetes Elnök ur!

A mint az Értesítő legutóbbi számában jelezve volt, a helybeli izr. tanítóegyesület e hó 5-én tánczvizalmat rendezett a létesítendő árvaház javára. A tánczvizalom mind erkölcsileg, mind anyagilag fényesen sikerült. A tiszta jövedelem 520 frt, mely egyelőre a helybeli hitelbankban „Izr. tanítók árvái” czim alatt van gyümölcsözőleg elhelyezve. Kötelességünknek tartjuk e helyen kiemelni, hogy ezen szép eredményhez hozzájárult: dr. Ixel Soma iskolaszéki elnök ur szíves készsége és támogatása, dr. Steinfeld Frigyes ur bálbizottsági elnöknek és a lelkes izr. fiatalságnak fáradhatatlan tevékenysége, de különösen a lady patronesse, dr. Gencsi Samuné urnő nemes buzgalma és szeretetre-

*) Ha a központban letett 960 frt 41 krhoz hozzávesszük a b-gyarmatiak által felajánlott 100 frtot, a miskolcziaknál levő 520 frtot és a veszprémiek által kezelt több mint 600 frtot, akkor már körülbelül 2200 frtot tesz ki az árvaalap javára befolyt összeg.

méltó jósága, mely semmi utánjárást sem kimélt, hogy a siker minél szebb és nagyobb legyen.

A midőn ezt a tek. Elnök urak b. tudomására hozzuk, maradtunk stb.
Miskolcz, 1891 ápr. 19-én.

Goldberger Simon, t. t. jegyző.

Krausz Simon, e. é. igazgató.

Tisztelgés dr. Falk Miksánál.

A teljes választmányi ülés után való napon vezetésem alatt egy Csajági alelnök, Csukási, Klingenberg, Lévai és Scheer választmányi tagokból álló küldöttség tisztelgett dr. Falk Miksánál, a „Pester Lloyd“ főszerkesztőjénél, hogy hálás köszönetét fejezze ki azon fontos szolgálatért, melyet az árva-alap ügyének felhívásunk egész terjedelmében való közlésével tett, s hogy az ügyet további pártolásába ajánlja. A fogadtatás oly szívélyes, mondhatni barátságos jelleget öltött, hogy talán nem élek vissza az olvasó türelmével, ha a nyert impressziókat s a fogadtatás részleteit bővebben leírom.

11 órakor értünk a „P. L.“ szerkesztőségének tágas előszobájába, hol a szolgák azt jelentették, hogy a nagyságos ur a képviselőházban van, de valószínűleg egy félóra múlva a szerkesztőségbe jő. Már is ott akartunk elhelyezkedni, midőn egy oldalajtó kinyílt, a melyen Sturm tanár, a „P. L.“ belmunkatársa s együletünk tiszteletbeli tagja kilépett, s meghívott bennünket, hogy az ő dolgozó-szobájában várjuk be a főszerkesztő hazaérkeztét. Sturm tanár első kérdése az volt, hogy a többi lapok közölték-e felhívásunkat? Fájdalom, csak rövid kivonatban, volt a felelet. Kérésünkre, hogy dolgában ne zavartassa magát, Sturm csakugyan serényen folytatta szerkesztési teendőjét, s mi egymással csak suttogva beszélgettünk. Nem kellett soká várnunk, dr. Falk megérkezett, de sarkában volt az angol főkonzul, akivel rövid ideig értekezett. Fél tizenkettőkor jelentette egy szolga, hogy a nagyságos úr vár bennünket. Veigelsberg szobáján áthaladva, bekopogtattunk dr. Falkhoz. Megvallom, hogy a „P. L.“ főszerkesztőjét ezideig csak képből ismertem, és pedig leginkább az élcslapok torzképeiből; azonfelül úgy képzeltem, hogy ama (F—k), ki az ötvenes években a P. N.-ban ama híres vezércikkeket írta, ma már egy törődött agg ember, ki az istenek azon kevés kegyeltjeihez tartozik, kik szellemi frissességüket késő aggkorig megőrzik. Annál inkább meg voltam lepelve, midőn egy aránylag erős alak ruganyos léptekkel jött elénk, ki épen-séggel nem az agg ember benyomását teszi a szemlélőre. Arczvonásai szigorúak, de beszéd közben a merev vonások lágyulnak, szemei villognak, s a hallgató érzi, hogy egy nagy szellem behatása alatt áll. Beszédét élénk kézmozdulatokkal kíséri. Mondókámnak csaknem minden mondását egy-egy közbeszólással kísérte. (Parlamentari szokásaihoz ez nem tartozik.) Midőn azt hangoztattam, hogy egyesületünknek nagy szolgálatot tett, azt mondá, ez csak kötelességem volt. Azon passusra, hogy a P. L. mindig a humanizmus szolgálatában állott, s azzal sok nyomort enyhített, azt jegyzé meg: de nem annyit, mint a mennyit kívántam volna, stb. Beszédem befejezte után kinyilatkoztatta, hogy ismervén a tanítók érdemeit s tudván azt is, hogy anyagi jutalmuk semmi arányban nem áll a társadalomnak tett szolgálataikkal, kész mindent elkövetni, a mi az árvaház ügyének hasznára válhatik, sőt arra figyelmeztet bennünket, hogy időnként kisebb-nagyobb az ügyre vonatkozó noticeket küldjünk lapjába, mert a közönség feledékeny és figyelmét csak úgy lehet ébren tartani.

Csukási tagtársunk azt említette fel, hogy mint minden iskolában, ugy a hitközségiben is szintén szerkesztenek egy lapot, melyben kül- és belpolitikánk eredményét nyilvántartjuk. Elapnak a neve „katalogus“ s hogy ebben, valamint a diszkönyvben a főszerkesztő ur nevét is találta. Ezen emlékeztetés az első

iskolaéveire láthatólag jól esett neki. Igen, úgy mondá, azok kitűnő tanítók voltak. Klaber, Koref, Treuer stb. egytől-egyig derék emberek voltak. Ha tudtam volna, hogy az urak eljönnek, ide hozom a szorgalmi jegyeket, melyeket nyertem s melyeket mai napig megőrzök. Különösen Treuert tartom jó emlémben. Stilt ő tőle tanultam s ezzel keresem kenyeremet. Ő róla egy gyönyörű reminiscenciát mondott el. Egy írásbeli dolgozat alkalmával Treuer ezen szavakkal feddte meg: Kezdeni úgy kezdél mint Schiller, de végezni úgy végeztél mint Falk Miksa. (Ma ez a legnagyobb magasztalás, a melylyel egy dolgozatot illethetünk.) Végül azt ígérte, hogy az „Értesítő“ jubileumi száma részére írni fog valamit. Falknak az a tulajdonsága, hogy a társadalom minden rétegéhez tud alkalmazkodni s minden viszonyok között szellemes és szeretetreméltó, megmagyarázza a tényt, hogy nemcsak mint államférfi és publicista, hanem mint ember is egyike a legnépszerűbb férfiaknak az országban. Elöttem ez a fogadtatás feledhetetlen marad. Ó.

Bács-Topolya, 1891. április 26-án.

Tekintetes elnök ur!

Tiszteletteljesen értesitem, hogy az izr. tanítók árvaalapja javára helyben és a környékben a gyűjtést megindítottam, és ennek eredménye eddigelé a következő: Adakoztak: Ungar Benjamin Ó-Moravicza 50 frtot, b.-topolyai takarékpénztár, topolyai izr. jótékony-nőegylet 10—10 frtot, Önszegélyző szövetkezet, Chevrah-Kadisshah 5—5 forintot, Fürst Samu, Bodrogh Mór, Koch Bernát, dr. Mannheim Ármin, Wollheim Mór és Ettinger József 2—2 forintot, Honig Zsigmond, Epstein Ignác, Fischer Hermann, Hirschfeld Ignác, Adam Albert, Adler Mór, Stern Mór, Adler Manó, Roth Dávid és Beer Manó 1—1 frtot, Eibenschütz Kálmán 20 krt, összesen 102 frt 20 krt. Ezen összegre készpénzben idezárva küldök 52 frt 20 krt, mert Ungar Benjámin ur azon kérdéssel fordult hozzám, kinek szolgáltatassa át az adományozott 50 frtot. Felkérem tehát a tek. elnökséget, miszerint Ungar urat levélben értesíteni sziveskedjék, hogy az összeget vagy hozzám vagy a pénztárnok ur címére beküldje.

Kötelességszerűleg felemlitem, hogy ezen gyűjtésben, mely a helybeli tanítótestület nevében folyt, különösen Grünberger Izsák kartárs ur vett tevékeny részt, továbbá hogy a helybeli takarékpénztár vezérigazgatója, Koch Bernát ur ígérte, hogy ezen intézet jövőre is évenként tiz forinttal fogja az egyesületet pártolni.

Azon reményben, hogy a gyűjtést a környékben hasonló sikerrel folytathatni fogjuk, maradtam mély tisztelettel alázatos szolgája

Lévai Izor, választm. tag.

Kimutatás. Az „Auto da fék Magyarországon“ czimú könyvre következő megrendelések érkeztek hozzám:

I. Folyó év márczius végéig: Terezovác (Szlavonia): Koller Dávid, földbirtokos 5 példány, Ó-Becse: Kleinwald Lipót 5 és 1 példányt a „Két Askenári“-ból, melyet Sasvári B. helybeli tanító az alap javára ingyen ajánlott fel. Deutsch Salamon 7, Luki: Steinitz Gyula 9, B.-Nagy-Bajom: Kohn Miksa 5, B.-Mágócs: Vértessi Adolf 7, Kis-Zombor: Heimann Illés 4, Széplak: Hegyi, Ignác 2, Galgóc: Guttmann Ábrahám 5, Homonna: Leitner Samu 10, Párkány: Mendl József 1, Győr: Izr. tanítótestület 43, Ungvár: Illés Dávid gyáros 5, Pápa: Pfeiffer Mór 2, Barcs: Schwarcz Károly 27, Gyöngyös: Várad József 4, Arad: Neumann A. igazgató 11, összesen 151 példány. (Az 1. sz. alatti tisztelt megrendelők nevei a könyv függelékében egyenként fel vannak tüntetve és ki vannak egyenlítő az illető számlák.)

II, Folyó év április 22-ig. Budapest: Lederer A. 1 példányért 1 frt.

Budapest: egy-egy példányért 60 kr. Goldberg Májer, Morgenstern J., Adler Simon, dr. Málnai, Schichtanz, Mendl, Ózer, Schön József, Csukási. Budapest Krausz Samu rabbijelölt ivén: dr. Kaufmann Dávid, dr. Bernstein Béla, dr. Venetianer Lajos, Löw Albert, Kovács Dani, Kovács Rezső, Mautner Adolf, Lederer Imre, Wollák Soma, Guttmann Ádám, dr. Tolnai Lipót, Müller Ede, dr. Schreyer Jakab, Herczka Gusztáv, Feyer Zsigmond, Zemmler Sándor, dr. Karácsonyi Lipót, Berkovits Manó, Grün Ignác, Hirsch Lipót, Brust Dávid, dr. Blau Lajos, dr. Bacher Vilmos, Freund Alajos, Klein Arnold, összesen 26 példány, Löwenstein Arnold 6, Steyer (Felső-Ausztria): Gerstl Gyula 1, Várpalota: Izr. tanítótestület 2, Nagy-Appony: Löwinger Mór 1, Boldogasszony: Redlich Mór 1, Büd-Szent-Mihály: Rosenberg Jakab 1, (könyve vissza jött, mert a posta czimzettet nem ismeri), Zala-Tapolca: Strausz Zsigmond 5, összesen 17 példány.

Pécs: Egy-egy példány után 60 krt fizettek: dr. Perls A. főrabbi, Klingenberg J. igazgató-tanító, Grünvald J., Strauszer H., Sasvári B., Kaufer Gizella, Koch József, Kohn Mór, Iskolai könyvtár 3 példány, Veisz Gábor titkár, Müller Salamon kántor, ifj. Klein Jakab, dr. Kaufer Jenő, Justus Lajos, Stern Mór, Janovicz László, Singer Rudolf, Pollák Soma, Spitzer Salamon, Jánosi Engel József, Spitzer Ádám, Stein Mór, Wertheimer I., Spitzer I., Schvarcz Izrael, Steiner Lázár, Hoffmann Ármin, Oblath Adolf, Blauhorn I., Spitzer L., Kohn Hermann, Blum Miksa, Grün Zs., Láng J., Krausz S., Kepes K., Paunz A., Naschitz A., Lövy I., Fürst Mór, Schvarcz H., Geiringer Lajos, Löbl Vilmos, Stern I., Schvarz L., Büchler A., Mautner M., Mauterer I., Weisz Jakab, Preisz Mari, N. N., Schvarz Mihályné, Weisz Regina, dr. Kálnai, Tolnai Ilka, Löwentheil M., Szirtes Ignác tanár, Präger S.

Egy példány után 80 krt fizetett Hoffer Lipót.

Egy-egy példány után 1—1 frtot fizettek: dr. Fürst Győző, Ullman M. Károly, Tauszig Armin, Krausz Simon, dr. Lövy Lipót, Porgesz Ede keresk. isk. igazgató, Mitzky Mór, Hirschfeld Sámuel, Präger János, dr. Stern Károly, Stern Mór, Krausz Lajos, Weiler János, ifj. Engl A., Deutsch Ádám, Grünhut Károly.

Egy-egy példány után 2—2 frtot fizettek: dr. Mendl Lajos, Grünhut Adél, Krausz Béni, Cs. Schappringer Berta, Klein Jakab, Cs. Schappringer Gusztáv.

Egy példány után 3 frtot fizetett: Reinfeld Imre, összesen 84 példány.

Harkány: Stern Izidor néptanító ivére: Kerpner Károly, Sommer Zsigmond, dr. Heller, Sonnenfeld Bernát, Kohn Adolf, Krausz Muki, 6 példány. Balassa-Gyarmat: Brett Mór ig.-tanító 1 példány.

Az eladott és kifizetett példányok összes száma 295.

Pécs, 1891. április 26.

Klingenberg J.

I R O D A L O M.

A család és iskola és ezeknek egymásra való hatása a gyermekek nevelésénél.
Irtá: Schwarcz R. Fordította: Laub S. Miskolcz. Kiadja: Löwi József fia. Ára: 10 kr.

Sokszor vész kárba a tanító munkálkodása, nagyon gyakran nem hozza meg az iskolai oktatás és nevelés azt a gyümölcsöt, melyet tőle annyi fáradás után méltán várhatnánk. Ha ezen szomorú jelenség után kutatunk (és melyik tanító nem tette volna már?), azt találjuk, hogy ezen állapotok ott fejlődnek, hol az iskola és szülői ház közt nincs meg a kellő összhang; hol a szülői ház nemcsak nem támogatja, hanem még lerontja azt, amit az iskola épített. Nagy örömmel kell tehát fogadnunk minden oly lépést, mely ez állapotok javításán dolgozik. A művecske, melynek czimét e sorok élére irtam:

ezen czélt tűzte ki maga elé. Igaz, hogy tartalma nem felel meg teljesen címének, a mennyiben az iskola és család közti létező viszonyról csak alig emlékezik meg, de minthogy nagyon helyes nevelési elveket, könnyen érthető népies modorban ad elő, megérdemelné, hogy minél szélesebb körben elterjedjen, különösen, a hol népkönyvtárak léteznek, azok egyikéből se hiányozzék, mit különben olcsó ára lehetővé tesz. *Adler S.*

SPATZ IGNÁTZ

A haláleset, mely a pápai izr. tanító-testületet gyászba borította, nemcsak erre nézve kimondhatlanul fájdalmas csapás, de pótolhatlan veszteség az egész községre nézve is.

Spatz Ignác szeretett kartársunk márczius hó 27-én rövid betegség után életének 56 ik és helyben töltött tanítói működésének 34-ik évében jobblétre szenderült. A megboldogult rendkívül szorgalmas, lelkiismeretes és vallásos tanító volt. A talmudban és héber nyelvben jártas volt, sőt a héber nyelvismeret terén tekintélynek ismertetett el. De zsidó is volt a szó legszorosabb értelmében. Ő a konzervatív iránynak hódolt és ezen irány értelmében igyekezett is a hitoktatást a reá bízott V. osztályban úgy tanítani, hogy az ifjuság lelkesülni tudjon azon tanokért, melyekért őseink életüket képesek voltak feláldozni. Ő alapította a helybeli „Krajczár-egylet” is. A boldogult oly általános, osztatlan becsülésre tett szert, hogy márczius hó 29-én végbement temetésén az egész község szine-java jelen volt. Ott láttuk a hitk. elnökséget, az iskolaszéket, a Chevra-Kadischa előjáróit és számos jótékony egyesület képviselőit.

Kartársai az iskola udvarára vitték, hol Hoffmann József helybeli rabbi-helyettes ur tartotta a gyászbeszédet és lendületesen esetelte az elhunynak magánéletét és iskolai szereplését. A temetőben a tantestület nevében Eckstein Herman és Schór Ármin tanító urak búcsúztak el a drága halottól, felhíván a jelen volt hitk. előjáróságot, a hátramaradt szegény özvegyről és az árvákról is gondoskodni.

Volt tanítványai nevében dr. Löwinger A. bécsi ügyvéd ur mondott búcsúztatót, kiemelvén, hogy minden tanítványa nagy tisztelettel tartozik azon férfiu nemes jellemének, ki az iskola és tanítványai javán mindenkor oly serényen munkált.

A helybeli tantestület szeretett kartása haláláról gyászjelentést adott ki.
Áldás és béke lengjen porai felett!

Pápa, 1891. április 27-én.

Nuszbaum József.

FANTUS IZRÁEL

1837—1891.

Ritkul, nagyon ritkul ama dicső nemzedék sora, mely hazánk újjászületésének szemtanúja és különösen a magyar nyelv terjesztése által, annak munkatársa volt. A minap is ezek közül egynek, Fantus Izraelnek hült tete-meit kísértük örök nyugalomra.

A megboldogult 1837. szeptember 10-én született Ó-Budán, hol első kiképeztetését nyerte. Szülői kívánságára, kik kereskedőnek szánták, Pesten a kereskedelmi iskolát látogatta. Hajlamai azonban egészen másfelé vonzották; istenhozzátot mondott tehát a kereskedelmi iskolának, vándorbotot fogott ke-

zébe és beállt Kis-Mártonban dr. Hildesheim hallgatói közé. Majd mint 17 éves ifjú a nagyváradai tanítóképzőben oklevelet nyervén, szülővárosában, Ó-Budán, segédtanítói hivatalt vállalt; de ezen hivatalt nem sokáig viselte, mert Bácskába ment, hol néhány előkelő családnál, mint nevelő működött. Innen Rumába (Szerémség) kapott meghívást, hol ő volt az első, ki a *magyar nyelvet tanította*. Innét Ujvidékre ment, hol 17 évig tanítoskodott, mely idő letelte után, súlyos betegségbe esvén, kénytelen volt nyugalomba vonulni. Hogy működése által mennyire kivívta polgártársai és a tanítói körök elismerését, mutatja azon körülmény, hogy a városi iskolaszék tagjává választott, az ujvidéki általános tanítóegyletnek hosszú éveken keresztül választmányi tagja volt. Folyó évi április hó 24-én bekövetkezett halálát özvegye és három gyermeke siratja, kik közül egyik — Czeccilia — Baján polgáriskolai tanítónő, egyesületünk rendes tagja. A megboldogult végtisztességén egyesületünk képviselőiben az elnök és titkár voltak jelen.

Nyugodjék békében!

A. S.

FISCHER MÓR

kapuvári tanító, született 1845-ben, megh. 1891. ápr. 12-én.

Jeleseink egyike, Izrael fiainak egy kiválóan derék tanítója, Fischer Mór kapuvári karlársunk, nem kartársunk többé. Folyó hó 12-én pihenésre tette le az a'ig 46 éves, tehát idő előtt kimult bajtárs, idő előtt megöszült fejét. Örök pihenésre tette le fejét rövid élet és hosszú szenvedés után, ki életében a pihenést nem kereste — nem találta; ki ernyedetlenül munkálkodott az embernevelés magasztos feladatának megoldása körül.

Fischer Mór, született Vas megyei Vönöczk helységben 1845. nov. 12-én. Mint legöregebb fia szüleinek, atyja korai halála után a még fiatal Mórócz lett a majordomus és vette át az atyáskodást 8 kis testvérje felett. És nemcsak átvette, hanem — hálatelt szívvel bizonyítják hét életben levő testvérje és agg-édes anyja — kitartással, önmegtartóztatással teljesítette is az atyáskodás nehéz kötelességeit.

1864 és 65-ben dicséretes eredménnyel végezvén a tanítóképződei tanfolyamat, öt éven át nevelősködött. Nevelői fizetésének, nemkülönben később a tanítóinak jelentékeny részét pedig testvérei nevelésére, támogatására fordította. Hogy e kettős feladatának megoldása mellett az önképzést sem hanyagolta el, az bebizonyított tény. Hiszen eredetijében élvezte a magyar és német mellett a francia és angol irodalom remek termékeit. A paedagogia terén is méltó helyet foglalt el a legtájékozottabbak közt és a héberben is szép jártassággal kezelte. Bizonyságot telenek — tesznek is róla a csornai, tapolczai, csepreghi, jánosházai és aszódi hitközségek, mint a melyekben a hetvenes években tanítoskodott és igen jó hírnévben állott; bizonyoságot tesz róla a kapuvári izraelita hitközség, melyben 1878-tól fogva haláláig működött.

És a ki a bold. Fischer Mór felől dicséretet hangoztat, az bizonyára nem tömjénez — nem túloz; mert a boldogult ugyan meg nem vesztegette embertársait modorával, simulékonysággal. Inkább volt rideg, mint kegyhajászó. Kedvében járni az embereknek a világért sem tudott volna. Gazdag nyelvismerete mellett saját hátrányára fel nem fogta, hogy az „előzékenység” és „nyájasság” mit jelent az életben. Talán azért nem kereste a felnőttek kegyét, azért nem járt kedvében a felnőtteknek, mert a kicsinyek (növendékei) társaságában jobban érezte magát. Kicsikéinek társaságával csüggött szívvél-lélekkel; az volt rokonszenvének nagy világa, az mindene, a miért hevülni, lemondani, szenvedni tudott.

Mint súlyos beteg, a közeli halál görnyesztő sulya alatt, abban az idei rendkívül zord téli időben sem akart, sem tudott megválni kedvencz munkálkodásának hajlékától: az iskolától, szeretett növendékei zsibongásától. Hü feleség, értelmes orvos, szerető rokon, jó barát hiába tartóztatta. Érezte és életével mindvégig bizonyította, hogy a nagy világon e kívül nincsen számára hely; hogy nevelőnek van kiszemelve a gondviseléstől; kezdetben árva testvérei nevelőjének, utóbb embertársai gyermekeinek. Tanító volt a szó nemesebb értelmében, mert szenvedélylyel tanítóskodott. Ugy érezte, hogy a tanítói pályán élnie-halnia kell.

Községe pedig — a kapuvári érdemes hitközség — méltó volt e jeles tanítójához. Erdemeit méltányolta, gyászos kimúltát fájlalja. És a város közönségének apraja-nagyja felekezeti különbség nélkül őszinte részt vesz a hitközség és mélyen sujtott család gyászában, fájdalmában.

Van is okunk gyászolni, indokolt a keseregés, mikor egy az élethez ragaszkodó hasznos tagja a társadalomnak és feje egy több tagu családnak, az élet delén bucsút vesz az élettől, szegény özvegyet és három kis á.vát hagyva hátra — olyan kicsikéket, hogy siratni sem tudják még édes atyjukat, kit annyian épen miattuk siratnak leginkább, kinek veszte épen reájuk nézve pótolhatlan.

Reszkető kézzel írom le azt a szomorú észrevételt, hogy temetése fényesebb volt életénél; hogy ravatala körül zokogva talált kifejezést az iránta való tisztelet, érdemeinek méltatása, mint ki nem fejeződött azelőtt sohasem.

A közönség fájós érzelmeit ekesszólással tolmácsolták a kapuvári hitközség tisztelendő rabbija és Schön Bernát győri kartársunk, kik megható gyászbeszédeket mondtak a boldogult koporsójánál. Schön B. kartársunk a temetésre oda zarándokolt számos tanítótárs megbízásából, a tanítói kar nevében bucsuztatta el a korán elhunyt jeles bajtársat, mintegy kérve tisztelőit, barátjait és hitközsége vezérférfiait, hogy a boldogult iránti jó indulatot szegény, támogatásra szoruló özvegyére és árváira ruháznák át. Ugyanez értelemben kívánom lelkem mélyéből, hogy zichrónó livróchu: legyen emlékezete áldássá özvegyére, árváira nézve!

Komárom, 1891. április 15.

Havas Károly.

EGYLETI ÉLET.

*)Magyar Hitrokonaink!

Felekezeti intézményeink áldozatkész fentartói!

Tekintetes izr. hitközségi Előljáróság!

Elhalt tanítóitok gyászba borult özvegyei és árvái érdekében fordulunk a magyar zsidóság ezreihez.

Gyertyalángként elhamvadt, magasztos nemzeti és felekezeti ügy szolgálatában kidült szellemi munkásaitok nevében kérünk meghallgatást.

Az élők a holtakért, a munkabírók a lankadt-kezüekért, az eszményi célokért küzdök, az eszményi küzdelemben elhullottak árváiért.

A zsidó tanügy érdekét, ezer zsidó tanító óhaját tolmácsoljuk. Mint országos izr. tanítóegyesület, mint a magyar-zsidó tanítótság anyagi, erkölcsi és szellemi érdekeinek képviselői fordulunk a magyar zsidóság jobbjaihoz.

A munka terhe alatt leroskadt beteg és ügyefogyott tanítók gyámolítására, a mindenkitől elhagyott tanítók özvegyei és árvái támogatására, felekezeti tanügyünk emelésére 25 év óta áldásosan működő országos egyesületünk megbízásából fordulunk földi javakkal megáldott magyar hitrokonaink nemesebbjeihez.

*) A „Pester Lloyd“-ban megjelent felhívás eredeti szövege, melyet Csukási Fülöp írt.

Egyesületi működésünk negyedszázados évfordulóját, felekezeti méltóságunk alapfeltételét képező iskolaügyünk felvirágoztatását jelző emlékkővel akarjuk megörökíteni, Ez az emlékkő: „Magyar Zsidó Tanítók Árva-Alapja“ feliratot visel.

Adakozzatok árva-alapunk javára!

Huszonöt év óta dolgozunk nemzeti alapon nyugvó valláserkölcsi nevelés- és oktatásügyünk diszes építményén, negyedszázadon át lelkiismeretesen végzett lelki és testi erőt elhanyagoló munka után, nemesebb érzéstől áthatott jóakaróinkhoz, felekezeti intézményeinket gyámolító hitrokonainkhoz fordulunk segítségért.

Hozzád fordulunk felekezetünk ifjabb nemzedéke, kinek szívébe oltottuk a minden szép, jó és nemes iránt való lelkesedést! Megosztottuk veletek lelki küldet, osszátok meg árváinkkal falat kenyereteket!

Adakozzatok a magyar zsidó tanítók árva-alapja javára!

Hozzátok fordulunk Izrael asszonyai, nőegyesületeink lelkes vezetői! Gondoljatok azoknak árváira, kik szeretetre tanították gyermekeiteket!

Az atyák nemesebb érzületére, az anyák érző szívére, a tanítványok kegyeletes érzelmeire, felekezetünk áldozatkész ezreire, iskolaügyünk felvirágoztatásáért áldozó hitközségeink százaira biztosan számít a magyar-zsidó tanító-ság, negyedszázados egyesületi működésének öröm-napján.

Az erkölcsi elismerésnek szép, de üres szavait oly sűrűen hallottuk: anyagi támogatásban nyilvánuló elismerést kérünk!

Iskolaügyünk felvirágoztatására hozandó áldozataitok által nemcsak az élő nemzedéknek tesztek szolgálatot, hanem lelketek legnemesebb érzelmeit örökségképen hagyjátok a jövő századoknak, kegyeletes emlékteket évkönyveink megörökítik buzditó például Izrael gyermekeinek.

A légcsekélyebb adományt is köszönettel vesszük. Cseppekből alakul a segély forrása, mely tenger nyomort enyhíteni lesz hivatva.

Hitrokoni szeretettel, hazafiúi tisztelettel fordulunk hazánk zsidó hitközségeihez, földi javakkal megáldott egyesekhez, vallás-erkölcsi intézményeink ápolói és fentartóihoz, midőn arra kérjük:

Adakozzanak a magyar zsidó tanítók árva-alapja javára!

Őszinte hálánkat fejezzük ki azoknak, kik már eddig is támogatták országos egyesületünket. Huszonöt évi egyesületi működésünk öröm-napján újra kérjük: ne vonják meg jóindulatukat azoktól, kik egész életüket hazánk és felekezetünk legszentebb érdekének szolgálatában emésztik fel.

Budapest, 1891 márczius 7-ikén.

Következnek az elnökség, a közp. és vidéki választmányi tagok nevei.

Jegyzőkönyv.

Felvétel az „Orsz. magy. izr. tanítóegyesület“ közp. választmányának az 1891-dik évi márczius hó 12-dikén és folytatólagosan ugyan e hó 18-án tartott üléséről.

Elnök: Ózer Zsigmond;

Jegyző: Morgenstern Jakab.

Jelen voltak: Adler Simon, Csajági Béla, Csukási Fülöp, Hertzka Gusztáv, Mandl Bernát, Lederer Ábrahám, Reif Jakab, Schichtanz Ármin, Schön József és Tolnai J. Béla.

A jegyzőkönyv hitelesítésére kiküldetnek: Csukási Fülöp és Mandl Bernát.

T á r g y:

1. Elnök előadja, hogy szükségessé vált a paedagógiai bizottság két tag általi kiegészítése, mert dr. Bárány József ur időközben lakhelyét Kecskemétre

tette át és egy másik hosszabb idő óta betegség miatt nem vehetett részt a tanácskozásokban.

Határozat: A paedagogiai szakosztályba egyhangulag Schön József és Schichtanz Ármin urak választatnak.

2. Tárgyalás alá vétetik Vedres Lipót kis-várdai tanítónak kérvénye, melyre nézve határoztatik:

Vedres Lipót újabb segélyben részesítendő, ha tanfelügyelősége útján igazolni fogja, hogy hitközsége még mindig visszatartja neki a tanítói fizetést.

3. Felolvastatik Bräuer Samu, Léván működő tagtárs kérvénye, melyben az betegségyért folyamodik, A betegség egy mellékelt orvosi bizonyítvánnyal igazolva van.

Határozat: A közp. választmány egyhangulag megszavazza folyamodó részére a hatheti betegségyt 24 frt erejéig.

4. A bemutatott hiteles orvosi bizonyítványok alapján következő néptanítók vétetnek fel szabályszerűen mint rendes tagok az egyesület kötelékébe: Klein Mór, néptanító Kunfélegyházán, Weisz Mór, néptanító Kunfélegyházán, Schön Mór, néptanító S.-A.-Ujhelyen, Kaiser József, néptanító Zimonyban, Kohn Bernát, néptanító Zimonyban és Natonek Dezső (Dávid) Vácson.

5. Örvendetes tudomásul vétetik, hogy Kroh Albert ur Zólyomban, valamint az izr. hitk. előjáróság Vágujhelyen évi 5 frtnyi járulékkal léptek mint pártoló tagok az egyesület kötelékébe.

6. Elnök jelenti, hogy a vágujhelyi izr. iskolaszék az általa kezelt iskolaalaptól 10 frtot adományozott az egyesület által kezelt zsidó tanítói árvaalap gyarapítására, a mi a Vágujhelyen működő tagtársaink buzgó közreműködésének köszönhető.

A választmány a nevezett iskolaszéknek, valamint a Vágujhelyi tanítótestületnek egyhangulag jegyzőkönyvi köszönetet szavaz meg, miről nevezett iskolaszék külön levélben értesítendő.

7. Hasonló okból a választmány még a besztercebányai és aradi izr. iskolák tantestületeinek is jegyzőkönyvi köszönetét fejezi ki.

8. Csukási Fülöp A) mellékletben jelentést tesz a néhai Deutsch Henrik sirjára felállítandó emlékkő tárgyában.

mely jelentés helyeslő tudomásul vétetik.

9. Ugyancsak Csukási Fülöp a következő indítványt terjeszti be elfogadás végett: „Huszonöt éve, hogy főtisztelendő dr. Kohn Sámuel ur, mint a pesti izr. hitközség első magyar hitszónoka a fővárosban működik. Negyedszázad óta felekezeti irodalmunk elsőrangú művelője, iskolaügyünk egyik leghivatottabb intézője, a fővárosi zsidó tanítók és tanárok anyagi és erkölcsi érdekeinek szószólója.

Dr. Kohn Sámuel ur az orsz. magyar izr. tanítóegyesületnek, annak megalapítása óta nemcsak buzgó pártolója, hanem az egyesület megalapításának első évtizedében egyik legbuzgóbb választmányi, később tiszteletbeli tagja. Egyesületünk körében felmerült számos kényes felekezeti és irodalmi kérdésekben döntő ítéletét számos izben kikértük, megbecsülhetlen munkarejét legkészségesebben rendelkezésünkre bocsátotta, valahányszor felekezeti iskolaügyünk érdekében hozzáfordultunk.

Utóbbi években egyesületünk tiszteletbeli elnökét tiszteljük személyében.

Tekintettel mindezen elévülhetlen érdemekre, melyeket főtisztelendő dr. Kohn Sámuel rabbi és hitszónok ur a magyar zsidók felekezeti irodalma, felekezeti tanügye; de különösen az orsz. magy izr. tanítóegyesület felvirágoztatása érdekében negyedszázad óta kifejtett, a mai napon tartott ülésében a közp. választmány mondja ki: hogy főtisztelendő dr. Kohn

Sámuel rabbi és hitszónok iránt való ragaszkodásának, tisztelete- és szeretetének oly módon ad kifejezést, hogy annak arczképét valamely kiváló műintézet által sokszorosíttatja, a kép után befolyó tiszta jövedelmet az egyesület árvaalapjához kapcsolja.

A központi választmány ezen indítványt általános lelkesedéssel magáévá teszi és annak kivitelével az elnökséget bizza meg.

10. Ezután az alapszabályok módosítása került tárgyalás alá Beható tanácskozás után módosított a 18—30. §-ig azon szöveg szerint, mely Tolnai J. Béla, mint előadótól beterjesztetett és mely az Értesítő f. é. 4. számában, mint e választmány által elfogadott javaslat közléendő.

Ezek után a tanácskozásnak vége lön.

Kmf.

Jegyzette: *Morgenstern Jakab.*

Ózer Zsigmond, elnök.

Hitelesítik:

Mandl Bernát, Csukási Fülöp.

Jegyzőkönyv.

Felvétetett az „Országos magyar izr. tanítóegyesületnek“ az 1891. évi április hó 27-én tartott teljes választmányi ülésén.

Elnök: **Ózer Zsigmond.**

Jegyző: **Morgenstern Jakab.**

Jelen voltak: a vidéki választmányi tagok közül: Bányai Jakab, N.-Becskekéről; Brett Mór, B.-Gyarmathról; Klingenberg Jakab, Pécsről; Lévai Izor, B.-Topolyáról; Neufeld Gusztáv, Érsekújvárról; Scheer Bernát, Bajáról; Schön Bernát, Győrről; Szép Lipót, Veszprémről; Szontágh Jenő, Szolnokról és Walder Jakab, Bajáról;

a budapesti választmányi tagok közül: Adler Simon, Csajági Béla, Csukási Fülöp, Győri Adolf, Halász Náthán, Hertzka Gusztáv, Lederer Ábrahám, dr. Málnai Mihály, Maislis Ferencz, Mandl Bernát, Reif Jakab, Révai Miksa, Schichtanz Ármin, Tenczer Pál, Tolnai I. Béla és dr. Zsengeri Samu.

A jegyzőkönyv hitelesítésére kiküldettek az ülés folyama alatt: Lévai Izor, Bács-Topolyáról és Scheer Bernát, Bajáról.

T á r g y:

1. Elnök üdvözli a vidéki vál. tagokat, kik az egyesület érdekei által vezéreltetve, sem időt, sem költséget nem kimélték, hogy a mai ülésre megjelenjenek. Jelenti, hogy Baum Fülöp, Veszprémben és Krausz Salamon, Lengyeltötiben távollétüket levélileg igazollák, szintúgy Haas Ármin, Mezőberényben, mely utóbbinak távollétét Szontágh Jenő igazolta.

Még mielőtt elnök a kitűzött napirend első pontját tárgyalás alá bocsátaná, örvendetes tudomására hozza a választmánynak, hogy az egyesületnek a tanítói árvaalap létesítése céljából a helybeli napilapokban, nevezetesen a „Pester Lloyd“-ban közölt felhívásnak már is szép eredménye van, a mennyiben lovag Wechselmann Ignác ur 500 frtot adományozott egyesületünk céljaira, azon kijelentéssel, hogy az egyesület működését a legnagyobb rokonszenvvel kíséri.

A választmány éljenzéssel fogadja a bejelentést és Lederer Ábrahám indítványára lovag Wechselmann Ignác urnak egyhangulag jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik, azonkívül mélyen érzett hálájának egy külön levélben is kíván kifejezést adni, mely hálafelirat egy küldöttség által nyujtandó át a nemeslelkű férfiúnak.

2. Elnök hálásan említi, hogy a fővárosi napi sajtó lelkesen pártolta az egyesületet az által, hogy annak felhívását közölte, de különösen kiemeli a „Pester

Lloyd" főszerkesztőjének, nagys. dr. Falk Miksa urnak az egyesület iránt tanúsított rokonszenvét, melynek köszönhetjük, hogy felhívásunk egész terjedelmében jelent meg lapjában.

A választmány Csukási indítványára jegyzőkönyvi köszönetet szavaz a helybeli sajtó szerkesztősegeinek és dr. Falk urhoz egy öttagú küldöttséget meneszt, hogy fejezze ki előtte az egyesület háláját. E küldöttség tagjai: Ózer Zsigmond, egyes. elnök; Csajági Béla, Csukási Fülöp, Scheer Bernát és Lévai Izor.

3. A gyűjtések eredményére nézve a következő bejelentések tétettek:

Lévai Izor Bács-Topolyáról jelenti, hogy ő és kartársai környékében 102 frt 20 krt gyűjtöttek.

Walder Jakab jelenti, hogy egy, a bajai tanítótestület által rendezett gyermekszíni-előadás ugyanezen célra 147 frtot eredményezett.

Brett Mór jelenti, hogy a b.-gyarmati izr. tanítótestület sajtójából 100 frtnyi alapítványt tesz az egyesület céljaira és ez összeget 5 év alatt évenkénti 20 frtos részletekben szolgáltatja az egyesület pénztárába.

Felolvastatik a miskolczi tanítótestület jelentése, mely szerint 520 frtot gyűjtött. E szép siker körül a tanítótestületen kívül különös érdemeket szereztek maguknak dr. Ixel Soma iskolaszéki elnök ur, dr. Steinfeld Frigyes ur bálbizottsági elnök és a lady patronese, dr. Gencsi Samuné urnő.

Szép Lipót Veszprémből, e bejelentések kapcsán jelenti, hogy a veszprémi izr. tanítóegyesület ugyanezen célra eddig 6—700 frtot gyűjtött, mely összeg annak idején előzetes tárgyalások alapján, valószínűleg a központ által kezelt alaphoz lesz csatolható.

A választmány e bejelentéseket, melyek az illetők ügybuzgalmáról fényes tanúságot tesznek és melyek bizonyára serkentőleg fognak a többi kartársakra is hatni, örvendetes tudomásul veszi és általános lelkesedéssel jegyzőkönyvi köszönetet szavaz a miskolczi, bajai, bács-topolyai, b.-gyarmati és veszprémi tanítótestület minden egyes tagja részére, de különösen: Dr. Ixel Soma, dr. Steinfeld Frigyes uraknak és dr. Gencsi Samuné urnőnek Miskolczon, Ungar Benjámint urnak Ó-Moraviczán, a b.-topolyai takarékpénztárnak, nőegyletnek, önszegélyző szövetkezetnek és Chevra Kadisának.

4. A kiadó cég elleni vádügyre nézve elnök felteszi, hogy a választmányi tagok mindegyike megszerezte magának az egyesület közlönyében közzétett jegyzőkönyvekből és okiratokból a kellő tájékozást. Ezért csak vázlatosan adja elő ezen odíozus ügy történetét és végre azon meggyőződésnek ad kifejezést, hogy ha a közp. választmány az ügy elintézésével várt volna is a mai napig, a teljes választmány sem határozott volna másképen, mert a közzétett okmányok, nevezetesen dr. Zsengeri azon nyilatkozata, mely által a cég teljesen tisztáztatik, kiderítették, hogy dr. Zsengeri adatai, noha meg lehetünk róla győződve, hogy jóhiszeműleg járt el, még is hiányosak voltak.

Szontágh elnöknek jelentését tudomásul veszi és a további eljárás megszüntetését hozza javaslatba; azonban az a véleménye, hogy a választmánynak nem lett volna szabad e fontos ügyben a teljes választmány nélkül dönteni, kéri a központot, hogy jövőben ne döntse meg a teljes választmány határozatait.

Elnök erre azt jegyzi meg, hogy a közp. választmány nem döntött a szóban levő ügyben, hanem csak azt mondotta ki, hogy a vádügyet maga részéről befejezettek nyilvánítja és a mai teljes választmány e kérdéshez még hozzászólhat.

Szontágh elnöknek e felvilágosítását megnyugvással veszi.

Csukási az alapszabályokra hivatkozik, midőn azt mondja, hogy a közp. választmány nem köteles oly kérdésben, mely jogköréhez tartozik, a teljes választmány határozatát bevárni.

Walder tiltakozik Csukásinak ilyértelmű felfogása ellen. Minek hívták egybe a teljes választmányt, ha határozatai nem mérvadók?

Tenczer Pál a napirendre való áttérést indítványozza.

Elnök felteszi a kérdést és a választmány elnöknek a kiadók elleni vádügyben tett jelentését egyhangulag tudomásul veszi és az ügyet elintézettnak nyilvánítja.

5. Következik a Szidur-kérdés. Elnök jelenti, hogy a fordított szidur új kiadása sajtó alatt van. A szerkesztő bizottság, mely elnökön és titkáron kívül dr. Goldberg Ráfáel, Mendl Lajos és Frank Leo urakból áll, oly imakönyvet igyekezik a magyar zsidóság kezébe adni, mely minden igénynek meg fog felelni. A könyvet az egyesület maga adja ki saját költségén és elárusítás végett Singer és Wolfnernek fogja bizományba adni a fennálló szerződés feltételei mellett.

A fordított szidur ügyében elnök sajnálattal jelenti, hogy a magyar fordításra kiírt pályázat sikertelen volt. Új pályázat kihirdetését nem véli célra vezetőnek és nagyon is megfontolandó dolog, hogy kiadjuk-e addig, míg biztos kilátásunk nincs arra nézve, hogy a pesti hitközség be fogja-e vezetni az iskolákba a hitoktatás céljaira.

Dr. Zsengeri azt hiszi, hogy a pesti izr. hitközség maga készül egy ily fordítású szidur kiadására.

Tenczer Pál, aki a pesti izr. hitk. iskolaügyi szakosztályának tagja, azt mondja, hogy a hitközség nem azért ad ki könyveket, hogy jövedelmét szaporítsa, hanem hogy a hitoktatás céljaira jó kézikönyvet szerezzon. Ha tehát az egyesület egy jó fordítású szidurt ad ki, akkor ő, mint az iskolaügyi szakosztály tagja, egész befolyásával oda akar hatni, hogy a hitközség az egyesület szidurját kötelezőleg fogadja el a hitoktatás tankönyvéül. Dr. Zsengeri, Szontágh, Csajági, Bányai, Scheer, Halász, Klingenberg és Schön József hozzászólásai után határozzák:

1. A magyar fordítású szidurt csak akkor adjuk ki, ha biztos kilátás van, hogy az a hitközség intézkedése folytán a pesti iskolákban a hitoktatásnál használtatni fog.
 2. A szidur a múlt évi április 8-án hozott határozata értelmében teljes fordítású legyen.
 3. Esetleges fordításával az bizandó meg, akit dr. Kohn Sámuel úr és egy rabbiszemináriumi tanár erre ajánlani fog.
6. Elnök a választmány figyelmébe ajánlja azt a körülményt, hogy a könyvkiadókkal fennálló szerződés a jövő év május 1-én lejár. Szükséges tehát idejekorán intézkedni.

Bányai e kérdéshez szólván, indítványozza, hogy az egyesület maga nyomassa ki kiadványait és aztán a kelendőség mérvének megállapíthatása céljából adja bizományba elárusítás végett annak a könyvkereskedőnek, a ki pályázat útján a legkedvezőbb ajánlatot teszi.

Walder az egész ügyet a közp. választmányra akarja bízni.

Tolnai az önkezelést nem ajánlja, mert ez fáradságos munka és indítványozza, hogy eddigi módon adassanak ki a könyvek azon könyvkereskedő által, a ki titkos pályázat útján legtöbbet ígér.

Szontágh, dr. Zsengeri, Reif és Schön Bányai indítványa mellett szólalnak fel; ellene pedig: Adler Simon, Csukási és Tolnai, míg végre Csajági közvetítő indítványa értelmében Bányai indítványa következőleg emeltetik határozattá:

1. A Singer és Wolfner cég és az egyesület között ez idő szerint érvényben levő és 1892. évi május 1-én lejáró szerződés meg nem újítottatik, hanem a lejáratkor megszűntnek jelentetik ki.

2. Megbizatik az elnökség, hogy a szerződés eredeti példányának bemutatása mellett, kérje ki három jónévű jogtudós szakvéleményét

arra nézve, mennyiben kötelező ezen szerződés az egyesületre nézve még lejáratát után is a könyvkereskedői cég javára, nevezetesen pedig vajjon a szerződés értelmében van-e joga a cégnek, bejárva az esetleges pályázat eredményének nyilvánosságra hozatalát, a legkedvezőbb ajánlatot magáévá tenni és előzetes zárt ajánlattevés nélkül is a kiadással való megbízatást az utólagosan bejelentett feltételek mellett magának követelni. Ha ezen szakértői vélemény a fennálló szerződés említett pontja alapján a kiadói cég kérdéses jogát ily értelemben megállapítaná, a szerződés lejártakor a raktáron levő egyesületi kiadványok az egyesület által visszaváltandók és zárt ajánlati versenytárgyalás útján az egyesületnek legtöbb előnyt biztosító cégnek 1—2 évi időtartamra bizományba adandók.

3. A mennyiben azonban a szakértők véleménye az lenne, hogy a szerződés lejáratát után és meg nem újítása esetén a jelenlegi könyvkiadó cégnek a könyvkiadásokra nézve az egylettel szemben semmi nemű jogigénye nem lehet, — ez esetben az elnökség felhatalmaztatik a könyvek kiadására nézve zárt ajánlati versenytárgyalást kitűzni.

7. A választmány a vidéki választmányi tagok részére egyhangulag megszavaz az uti-költségek részben való megtérítése címén egyenkint 8 frtot.

Elnök Csajági Béla alelnök urat kéri fel a tanácskozás vezetésére, mert rövid időre távoznia kell.

A tanácskozás 10 perczre felfüggesztetik.

8. Tíz percz múlva a tanácskozás Csajági vezetésével az egyesület helyiségében ismét felvételre és tárgyalás alá az alapszabályok módosítása került.

Tolnai J. Béla, mint előadó, az egyesület közlönyében közzétett alapszabály-tervezetet ajánlja elfogadás végett. Előadja, hogy ő és Reif Jakab tanár behatóan foglalkoztak e tervezettel, tanulmányozták azt minden oldalról. Az eddigi létező alapszabályokból, valamint Szép Lipót tervezetéből felvették azt, a mi jónak bizonyult vagy ígérkezik; de mellőzték mindazt, a mi meggyőződésük szerint rossz. Ezt azután a közp. választmány úgy fogadta el, amint az közzé van téve. Kéri a nagyválasztmányt, hogy a maga részéről is fogadja el, mint a közgyűlés elé terjesztendő javaslatot. Ez nem zárja ki azt, hogy egyes pontokra nézve bárki is módosító indítványokat tehessen.

Szép Lipót az ő tervezetének sokszorosítását ismételten sürgeti, a mint azt már a m. é. augusztus 19-iki teljes választmány elhatározta volt.

Csajági, Bányai, Schön, Lévai és Csukási hozzászólásai után a közp. választmány alapszabály-tervezete a tárgyalás alapjául elfogadatik. A részletes tárgyalás a legközelebbi közgyűlés előtt tartandó teljes választmányi ülés napirendjére mint első tárgy tűzetik.

9. Az egyesületi pénztári ügykezelés felülvizsgálására kiküldetnek: Klingenberg Jakab Pécsről, Neufeld Gusztáv Érsek-Ujvárról és Lévai Izor Bács-Topolyáról, azzal, hogy a bizottsági jegyzőkönyv az Értesítőben közzétessék.

Ózer Zsigmond most ismét átveszi a tanácskozás vezetését.

10. Az egyesület fennállásának a f. évben bekövetkező 25-ik évfordulója alkalmából rendezendő jubilaumi ünnepély ügyében Csukási Fülöp a rendezőbizottság nevében részletesen jelzi azon programmpontokat, melyeket a közp. választmány már elfogadott. Beható eszmecsere után e programmpontok egyenkint elfogadhatnak és az ünnepély idejének a Szukkóth-félünnep tűzetik ki.

11. Klingenberg Jakab az „Auto da Fék“ című munka kezelésére nézve a következőt jelenti: Nyomatott e z e r példány, mely körül 161 frt és 08 kr. költség volt. Ebből elárusított 287 példány 188 frt 45 kr. bevétellel. A fennmaradó 713 példányból 404 példány ki van adva elszámolásra,

60 példány kelt el tisztelet-példány czímen és a raktáron van még 249 példány. A már eddig is eredményezett 27 frt 37 krnyi tiszta jövedelmet az egyesület árvaalapjához fogja csatolni.

A választmány jelentését hálás tudomásul veszi és egyhangulag köszönetet szavaz úgy neki, mint Mtr. Stadler Károly urnak, mint ama mű szerkesztőjének, a ki a munkát díjtalanul engedte át egyesületünk czéljaira.

12. Elnök jelenti, hogy néhai Lederer Bernát alapító tag emlékének kegyeletes tiszteletére, úgy mint minden évben, ez évben is annak halála napján, Ijár hó 17-én (május 25.) az alapítólevél értelmében ünnepélyes ülés fog tartatni. Ez ülésben az 1000 frtos alapítvány ez évi kamatai kiosztás alá fognak kerülni. Kéri a választmányt, bizna meg valakit, a ki az alkalmi előadást megtartaná.

A választmány egyhangulag Lederer Ábrahám tanár urat kéri fel, hogy e tisztséget az idén is, mint mindig, elfogadja.

Ezek után elnök a tanácskozást befejezettnek nyilvánítja.

Jegyzette: *Morgenstern Jakab.*

Ózer Zsigmond, elnök.

Hitelesítik:

Lévai Izor, Scheer Bernát.

Jegyzőkönyv.

az „Orsz. izr. tanítóegyesület“ teljes választmánya által 1891. április 27-én kiküldött számvizsgáló bizottságnak 1891. április hó 28-án tartott üléséről.

Jelen voltak: Ózer Zsigmond, egyesületi elnök; Tolnai J. Béla, pénztáros; Morgenstern Jakab, titkár. Továbbá, mint a számvizsgáló bizottság tagjai: Klingenberg Jakab, Neufeld Gusztáv és Lévai Izor.

Pénztáros bemutatja az egyesület pénztárkönyvét, az igazoló utalványokat és nyugtatványokat, a főkönyvet, a betétekről szóló takarékpénztári könyvecskét és a pesti izr. hitközségnél elhelyezett értékpapirokról szóló jegyzéket.

A számvizsgáló bizottság tételről-tételre átnézte a f. évi január 1-től márczius végéig terjedő bevételi és kiadási adatokat, valamint az alapul szolgáló nyugtatványokat és minden egyes tételt helyesnek, a készpénzről szóló takarékpénztári könyvecskét és az említett, az értékpapirokról szóló jegyzéket hitelesnek találta, úgy, hogy a pénztárosnak, illetve elnökségnek a felmentvény megadását a legközelebbi közgyűlésen javaslatba hozza; a mintaszerű pontos kezelésért úgy az elnökségnek, valamint a pénztáros és titkár uraknak a magunk részéről hálás elismerésünket nyilvánítjuk.

Kmf.

Lévai Izor.

Klingenberg J.

Neufeld Gusztáv.

Indítvány egy nem választmányi tagtól egyik közelebbi választmányi gyűlésen való tárgyalás végett.

Az orsz. zsidó tanító-egyesület az utolsó években szép lendületnek indult, mert sikerült neki a zsidó tanítók zömét zászlója köré csoportosítani és örömmel látjuk, hogy majdnem minden havi Értesítő hoz tudósítást új tagok felvételéről. A mily örvendetes e jelenség, ép oly szomorító azon közöny, melyet a zsidó hitközségek az ő távolmaradásuk által tanúsítanak, alig husz község lépett eddig az egyesület kötelékébe, miért is szent kötelességünk ez irányban mozgalmat kezdeményezni, é. p. oly módon, hogy első sorban vidéki választmányi tagjait, másodsorban tagjait megbizsa: a hitközségeket

az egyesület részére megnyerni. Alig gondolható, hogy ha ily buzgó tagtárs egy hitközségben megjelenvén, a hitközségi vagy iskolaszéki elnököt az egyesületbe lépésre felszólítja — miben a helyi kartárs által melegen támogattnék. — hogy ily fölszólítás a pusztában elhangzanék, különösen akkor, ha a megbízott tagtárs a lent jelzett czélt előadja és erre támogatását kéri, miért is indítványozom:

1. bizzuk meg vidéki választmányi és tagtársainkat azzal, hogy a kibocsátandó egyesületi fölhívás alapján, a hitközségeket az egyesület részére pártoló tagokká megnyerjék és ha e mozgalom által sikerül csak 150—200 jobb hitközséget részünkre megnyerni, úgy tűzzük ki magunknak célul, illetve szent kötelességünk legyen

2. azon öreg kiérdemült tanítókat, kik annak idején az orsz. nyugdíjintézetben föl nem vétettek, mint a tanítóegyesület nyugdíjasai e hitközségek évi járulékaikból rendes évi segélyben részesíttessenek, ezek száma alig lehet több 4—5-nél, miért is a többlet.

3. oly szegény kartársak segélyezésére fordíttassék, kik betegség vagy munkaképtelenségök következtében kényszerítetnének idő előtt nyugdíjba menni.

Ezen indítvány elfogadása és sikeres keresztülvitele méltóan koronázná a zsidó tanítóegyesület működését és hathatósan növelné tekintélyét az egész országban.

Érsekujvárott, 1891. április hó 13-án.

Kartársi üdvözlettel

Decsi József.

1891-ik évi április hónapban tagdíjat fizettek:

Pártoló tagok:			Fischer Mór, H.-Nádudvar	1
	frt		Huszerl György, Lugos	4
Friedmann Mór, Budapest	5		Klein Jakab, Tasnád	1
Schwarz Jakab, Mátészalka	5		Klein Mór, Radosna	2
Rendes tagok:			Kron Mór, Veszprém	2
	frt		Netter Róza, Budapest	3
Barna Jónás, Budapest	2		Steiner Dávid, Babocsa	1
Beck József, Budapest	4		Stöckelmacher Bernát, Budapest	2
Bérczi Fülöp, Orosháza	2		Schwarz Jakab, Besztercebánya	4
Berger Vilmos, Sárbogárd	2		Wank Zsigmond, Budapest	2
Brüll Soma, Gelse	1		Weinberger Simon, Ócsöd	1
Dallos Mór, Budapest	4		Weisz Lipót, Kis-Várda	2
Donath Ármin, Trencsén	2		Összesen ...	52

Budapest, 1891. április hó végén.

Tolnai J. Béla, egy. pénztáros.

SZERKESZTŐI POSTA.

Ben Mordechai. Hason irányu felhívást már többször közöltünk. — **Illova.** Nem közölhető. — **E.** A jövő számban. — **N. J. T.** Alkalmilag. — **K. J. P.** Az „Auto-da-Fék” című könyvét közbejött akadály miatt, csakis jövő számban fogjuk ismertetni.

KOHN ARNOLD SIRKŐ RAKTÁRA

V., váczi körút 14. sz. (az Andrássy-úttal szemben)

ajánlkozik mindennemű **siremlékek** elkészítésére. — A cégnek 16 évi fennállása alatt szerzett jó hírneve kezeskedik arról, hogy a t. cz. megrendelő közönségnek úgy kivitelre, valamint jutányos árra nézve meg bír felelni.

Az üzlet szombaton és ünnepnapokon zárva van.

Schlesing r Ignác nyomdája, Budapest, rostély-utcza (Károly-kaszárnya).